

Երկրացիները

հեղինակ՝ Ռեյ Բրեդբերի

թարգմանիչ՝ Լեւոն Անանյան

Այ թե պոկ չի զալիս, բախում է ու բախում: Տիկին Թթան բարկացած բացեց դուռը:

— Դե՞, ի՞նչ կա:

— Դուք անզլերենն եք խոսում,— մուտքի մոտ կանգնածը անակնկալից սառեց:

— Խոսում եմ, ինչպես կարողանում եմ:

— Մաքուր անզլերեն է:

Մարդը ինչոր համազգեստ էր հագել: Նրա ետեւում կանգնած էին էլի երեք հոգի: Բոլորն էլ նկատելիորեն հուզված էին, դեմքները փայլում էին:

— Ի՞նչ եք ուզում,— կտրուկ հարցրեց միսիս Թթան:

— Դուք մարսեցի եք,— մարդը ժպտաց:— Այդ բառը ձեզ իհարկե անծանոթ է, այդպես են ասում մեզ մոտ, Երկրում:

Նա ցույց տվեց ուղեկիցներին:

— Մենք Երկրից ենք: Ես նավապետ Ուիլյամսն եմ: Ընդամենը մի ժամ առաջ ենք վայրէջք կատարել Մարսի վրա: Երկրորդ արշավախումբն ենք: Մեզնից առաջ առաջինն է ժամանել, բայց նրանց ճակատագիրը մեզ անհայտ է: Համենայն դեպս մենք եկել ենք: Եվ դուք առաջին մարսեցին եք, որին տեսնում ենք:

— Մարսեցի՝,— նրա հոնքերը վեր թռան:

— Ուզում եմ ասել, որ դուք ապրում եք Արեգակից հաշված չորրորդ մոլորակի վրա: Այդպէ՞ ս է...

— Տարրական ճշմարտություն է,— փնչացրեց կինը, ոտքից գլուխ նրանց շափելով:

— Իսկ մենք,— Նա ձեռքով խփեց կրծքին,— Երկրից ենք: Ճի՞շտ է, տղաներ:

— Այդպես է, հրամանատար,— ձայնեց խումբը:

— Սա Թիր մոլորակն է,— ասաց կինը,— եթե ուզում եք ստույգ անունն իմանալ:

— Թիր, Թիր,— հրամանատարը հոգնած ծիծաղեց,— հիանալի անուն է: Բայց ասացեք, ով բարի կին, ինչպե՞ս է, որ դուք այդպես հրաշալի անգլերեն եք խոսում:

— Ես չեմ խոսում,— ասաց կինը,— ես մտածում եմ, հեռազգացություն է: Զեզ ամենայն բարիք եմ մաղթում:

Եվ նա շրխկացրեց դուռը:

Մի վայրկյան անց այդ սարսափելի մարդը նորից ծեծեց դուռը: Կինը սրտնեղած բացեց:

— Ուրիշ ի՞նչ եք կամենում,— հարցրեց նա:

Տղամարդը կանգնած էր նույն տեղում, ժպտում էր, բայց շփոթահար էր, դեմքին չկար առաջվա վստահությունը: Նա ձեռքը պարզեց կնոջը:

— Ինձ թվում է դուք ամեն ինչ չեմ, որ հասկացաք...

— Ի՞նչ,— ընդհատեց նա:

Տղամարդու աչքերը զարմանքից կլորացան:

— Մենք թոել եկել ենք Երկրից:

— Ես ժամանակ չունեմ,— ասաց նա,— հազար ու մի գործ կա՝ եփ ու թափ, մաքրել, կար ու ելի չգիտեմ ինչ: Զեզ երեւի հարկավոր է միստր Թթան: Նա վերեւում է, իր աշխատասենյակում:

— Այո, այո,— ասաց երկրացին՝ աչքերը թարթելով:— Աստծո սիրուն, կանչեք միստր Թթանին:

— Նա զբաղված է,— կինը նորից շրխկացրեց դառը:

Այս անգամ թակոցն արդեն բոլորովին անհարկի էր:

— Գիտե՞ք ինչ,— դուռը բացվելուն պես գոռաց մարդը: Նա խսկույն միջանցք խցկեց, կարծես ուզում էր նպատակին հասնել հանկարծակի բերելով,— հյուրերին այդպես չեն ընդունում:

— Իմ մաքուր հատա՛կը,— ճշաց կինը:— Այս ի՞նչ կեղտ է: Դո՛ւրս կորեք, շուտ: Իսկ եթե ուզում եք ներս մտնել, բարի եղեք նախ մաքրել ձեր ոտքերը:

Մարդը շփոթված նայեց իր կեղտոտ կոշիկներին:

— Հիմա մանրութների ետեւից ընկնելու ժամանակը չէ,— ասաց նա, — այսպիսի իրադարձությունը հարկավոր է նշել:

Նա սեւեռուն նայեց կնոջը, կարծես հայացքով ստիպելու էր նրան ըմբռնել, թե ինչ են ուզում:

— Եթե իմ բյուրեղապակե կարկանդակները չորացել են ջեռոցում, ես ձեզ փայտով կքշեմ:

Եվ նա շտապեց փոքրիկ, տաքությունից ձարձատող վառարանի մոտ: Վերադարձավ կարմրած ու քրտնաթոր: Վառ դեղին աչքեր, թուխ մաշկ, նիհարիկ ու արագաշարժ՝ միջատի պես... կտրուկ, մետաղահնչյուն ձայն:

— Սպասեք այստեղ: Գնամ տեսնեմ, գուցե եւ թույլ տամ մի րոպեով անցնեք միստր Թթթի մոտ: Դուք ի՞նչ գործով եք եկել:

Մարդը գունատվեց ու հայինյեց, ասես մուրճով հարվածել էին մատներին:

— Ասեք, որ Երկրից ենք եկել, որ առաջին անգամ...

— Ի՞նչը՝ առաջին անգամ, — Նա վեր պարզեց թուխ ձեռքը: — Լավ, դա կարեւոր չէ: Ես հիմա կզամ:

Նրա հեռացող քայլերի ձայնը լսվեց քարե տան միջանցքներում:

Իսկ դրսում անհավանական կապույտ ու տորթակեզ մարսյան անշարժ երկինքն էր փոփած, ինչպես երկնագույն տաք ծով: Մարսյան անապատի վրա, որ ասես հսկայական եռացող կաթսա լիներ, ալիքվում էր տաք մշուշը: Փոքրինչ հեռու, բլրի գագաթին, թեք կանգնած էր մի փոքրիկ տիեզերանավ: Նրանից մինչեւ քարե տան դուռը ոտնահետքեր էին ձգվում:

Երկրորդ հարկից բորբոքված ձայներ էին լսվում: Դուան մոտ մարդիկ նայում էին միմյանց, մի ոտքից մյուսին էին հենվում, ուղղում էին գոտիները: Վերեւում տղամարդը ինչոր բան էր փնթափնթում: Կանացի ձայնը պատասխանում էր: Քառորդ ժամ անց երկրացիները անզործությունից սկսեցին խոհանոցում ետ ու առաջ անել:

— Ծխե՞նք, — առաջարկեց նրանցից մեկը:

Մյուսը ծխախոտ հանեց, սկսեցին ծխել: Նրանք ներս էին քաշում ծխի ձերմակավուն քուլաները, կարգի էին բերում համազգեստները, շտկում օձիքները: Վերետում ձայները շարունակում էին աղմկել: Հրամանատարը նայեց ժամացույցին:

— Քսանիինք բռպե անցավ,— ասաց նա,— ի՞նչ են անում այնտեղ:

Նա մոտեցավ պատուհանին ու դրւու նայեց:

— Շոգ օր է,— ասաց տիեզերագնացներից մեկը:

— Այո,— ետմիջօրեի տապից թուլացած՝ ծուլորեն նկատեց մյուսը:

Վերետում ձայների աղմուկին հաջորդեց խուլ քրթմնջոց, հետո լուրդական տիրեց: Ամբողջ տանը՝ ոչ մի շշուկ: Ամեն մարդ լսում էր սեփական շնչառությունը:

Մի ամբողջ ժամ լուր մնացին:

— Մեր պատճառով որեւէ դժբախտություն պատահած չլինի՝,— ասաց հրամանատարը, մոտեցավ հյուրասենյակի դռանը և ներս նայեց:

Սենյակի կենտրոնում կանգնած՝ միսիս Թթան ծաղիկներն էր ջրում:

— Ես էլ մտածում էի՝ ի՞նչ եմ մոռացել,— ասաց նա նկատելով հրամանատարին:

Կինը մտավ խոհանոց:

— Ներեցեք,— մի թղթի կտոր մեկնեց,— միստր Թթան չափազանց զբաղված է:— Նա նորից անցավ իր ամանեղենին:— Բացի այդ, ձեզ ոչ թե նա է հարկավոր, այլ միստր Աաան: Վերցրեք այս երկտողը և գնացեք հարեւան դաստակերտը, կապույտ ջրանցքի ափին է: Այնտեղ միստր Աաան կպատասխանի ձեզ հետաքրքրող հարցերին:

— Մենք ոչինչ էլ չենք ուզում հարցնել, առարկեց հրամանատարը, շուրթերը կախ զցելով,— մենք գիտենք՝ ինչ պետք է:

— Երկտողը տվեցի, էլ ի՞նչ եք ուզում, զայրացած բացականչեց նա:

Այլեւս ոչնչի հույս չկար:

— Լավ,— ասաց հրամանատարը: Սակայն նա չէր ուզում գնալ, կանգնել այնպես էր նայում կնոջը, ինչպես երեխան մերկ տոնածառին:— Լավ,— կրկնեց նա, — գնացինք, տղերք:

Չորս տղամարդն էլ դուրս եկան ու քայլեցին տոթ, անշշուկ ամառային օրվա միջով:

Կես ժամ անց միստր Աաան, որը նստած էր իր գրադարանում եւ մետաղյա բաժակից էլեկտրական բոց էր խմում, սալարկված շավոյից ոտնաձայներ լսեց: Նա զլուխը հանեց պատուհանից եւ հայացքը սեւեռեց չորս միանման համազգեստով մարդկանց, որոնք աչքերը կկոցած նրան էին նայում:

- Դուք միստր Աաա՞ն եք,— հարցրին նրանք;
- Ես եմ:
- Մեզ ձեզ մոտ է ուղարկել միստր Թթթն,— գոչեց հրամանատարը:
- Ինչո՞ւ,— հետաքրքրվեց միստր Աաան:
- Ինքն գրադած էր:
- Դե զիտէ՞ք ինչ, խայտառակության է,— արհամարհանքով ասաց նա,— ին չեք կարծում, թե ես բան ու գործս թողած պիտի զվարճացնեմ այն մարդկանց, որոնցով զբաղվելու ժամանակ չունի նա:
- Հիմա դա չէ եականը, սըր,— գոչեց հրամանատարը:
- Ինձ համար եականը դա է: Կարդալու այնքան զիրք է կուտակվել: Միստր Թթթն ոչ ոքի հետ հաշվի չի նստում: Առաջին անգամ չէ, որ նա այդպիսի անպատասխանատվություն է ցուցաբերում իմ հանդեպ: Խնդրում եմ ձեր ձեռքերը շթափահարեք, սըր, թույլ տվեք խոսքս ավարտեմ: Դուք պետք է առավել ուշադիր լինեք: Ես սովոր եմ, որ մարդիկ լսեն, թե ինչ եմ ասում: Եվ նեղություն կրեք հարգանքով լսելու, թե չէ ընդհանրապես չեմ խոսի ձեզ հետ:

Չորսով շփոթված, բերանները բաց դոփոփում էին ներքեւում: Հրամանատարի ձակատի երակները ուրեմն էին, աչքերում արցունքներ երեւացին:

- Ուրեմն, ի՞նչ եք կարծում,— բարբառեց միստր Աաան,— միստր Թթթն ձի՞շտ է վարվել:

Քառյակը զարմանքով նրան էր նայում տոթակեզ օրվա միջով: Հրամանատարը չղիմացավ:

- Մենք Երկրից ենք եկել:
- Իմ կարծիքով նա իրեն զենտլմենի նման չի պահել,— փնթփնթաց միստր Աաան:

- Մենք ա՛յ, այն տիեզերանավով ենք եկել:
- Եվ առաջին անգամ չէ, որ նա այդպիսի անխոհեմության է թույլ տալիս:
- Հասկանո՞ւմ եք: Երկրից ենք:
- Նա դեռ կտեսնի, ես կզանգահարեմ ու կհայտնեմ վրդովմունքս, այո, այո:
- Մենք՝ բոլորս, ես եւ այս երեքը իմ նավի՝ անձնակազմն ենք:
- Ես հենց հիմա կզանգեմ;
- Երկիր: Տիեզերանավ: Մարդիկ: Թռիչք: Տիեզերք:
- Կզանգեմ ու մի լավ կշշպոեմ,— գոչեց միստր Ասան ու անհետացավ պատուհանի առջեւից, ինչպես տիկնիկային թատրոնի տիկնիկ:

Լսվում էր, թե ինչպես ինչոր անտեսանելի ապարատով թունդ վիճում էին: Հրամանատարն ու անձնակազմը բակում կանգնած տիտուր նայում էին հեռու սարալանջին կանգնած տիեզերանավին՝ նուրբ, սլացիկ ու հարազատ:

Միստր Ասան պատուհանից գլուխը հաղթականորեն դուրս հանեց:

- Ես նրան մենամարտի կանչեցի, պատվովս եմ երդվում, լսո՞ւմ եք, մենամարտի:
- Միստր Ասա, — համբերատար սկսեց հրամանատարը:
- Կկրակեմ, կսպանեմ, իմացեք:
- Միստր Ասա, խնդրում եմ, լսեք ինձ, մենք կտրել անցել ենք վաթսուն միլիոն մդոն:

Միստր Ասան առաջին անգամ նրա վրա ուշադրություն դարձրեց:

- Ի՞նչ ասացիք, դուք որտեղի՞ց եք:
- Վերջապես, ամեն ինչ կարգի ընկավ,— շշնչաց նա յուրայիններին եւ բարձրաձայն դարձավ միստր Ասափին,— վաթսուն միլիոն մդոն հեռավորությունից, Երկիր մոլորակից:

Միստր Ասան հորանջեց:

- Տարվա այս եղանակին հազիվ հիսուն միլիոն, ոչ ավելի:— Նա ձեռքն առավ սարսափազդու ինչոր զենք, — դե, իմ գնալու ժամանակն է: Վերցրեք ձեր հիմար

Երկտողը, թեև չեմ հասկանում, թե դա ձեզ ինչ օգուտ կարող է տալ, եւ գնացեք քաղաք, բլրի մյուս կողմը, կոչվում է Իռփիր, այնտեղ ամեն ինչ կպատմեք միստր Իիիին: Նա հենց այն մարդն է, որը հարկավոր է ձեզ. ոչ այդ հիմար միստր Թթթն է ձեզ պետք, որին սպանելն իմ պարտքն է, ոչ ել ես. դա իմ ոլորտը չէ:

— Ոլորտը, ոլորտը,— պոռթկաց հրամանատարը,— ինչ կապ ունի ում ոլորտն է, երբ հարկավոր է ընդունել Երկրից եկած մարդկանց:

— Հիմարություններ դուրս մի տվեք, դա բոլորին է հայտնի,— միստր Աաան արագարագ իջավ սանդուղքով,— ցտեսություն:— Եվ վազեց ճանապարհով:

Տիեզերագնացները մնացին ափի բերան: Վերջապես հրամանատարն ասաց.

— Ոչ, ինչ էլ լինի, մենք կգտնենք մեկին, որ մեզ կլսի:

— Ինչ կլինի, եթե գնանք ու նորից վերադառնանք,— հոգնատանց ասաց ընկերներից մեկը, — թոշենք ու նորից վայրէջք կատարենք, որպեսզի ժամանակ տանք նրանց ուշքի գալու եւ հանդիպում կազմակերպելու:

— Թերեւս այդպես էլ անենք,— հոգոց հանելով պատասխանեց տանջահար հրամանատարը:

Փոքրիկ քաղաքը եռում էր, մարսեցիները ել ու մուտ էին անում, ողջունում միմյանց: Նրանք դիմակներ էին կրում՝ ոսկեգույն, երկնագույն, մուգ կարմիր, հաճելի բազմազանության համար կային արծաթավուն շուրթերով եւ բրոնզագույն հոնքերով դիմակներ, ժպտացող ու խոժոր դիմակներ՝ կրողի բնավորությանը համապատասխան:

Երկար ճանապարհոց ոտքերը հազիվ քարշ տալով, չորս երկրացիները կանգ առան ու փոքրիկ մի աղջկա հարցրին, թե որտեղ է ապրում միստր Իիին:

— Այնտեղ,— գլխով ցույց տվեց աղջիկը:

Ճրամանատարը ծնկի իջավ եւ նայեց նրա նուրբ մանկական դեմքին:

— Լսիր, աղջիկս, ուզում եմ քեզ մի բան պատմել:

Նրան նստեցրեց ծնկին եւ քնքշորեն իր լայն ափի մեջ առավ աղջկա թուխ թաթիկները, կարծես մտադիր էր իրիկնային հեքիաթ պատմել՝ անշտապ ծավալվող, հանդամսնալից ու երջանիկ վերջաբանով:

— Հասկանո՞ւմ ես, փոքրիկս, կես տարի առաջ Մարս եկավ մի ուրիշ տիեզերանավ՝ Յորք անունով մի մարդ, իր օգնականի հետ: Մենք չգիտենք, թե նրանց

ի՞նչ է պատահել: Գուցե վթարվել են: Նրանք տիեզերանավով են եկել, ինչպես եւ մենք: Այ թե տեսնեիր: Մեծ, շատ մեծ տիեզերանավ է: Այնպես որ մենք երկրորդ արշավախումբն ենք, մեզնից առաջ եղել է առաջինը: Մենք երկար ենք թուլ, Երկրից ենք:

Առանց մտածելու աղջնակը ետ քաշեց ձեռքը եւ դեմքը ծածկեց անարտահայտիչ ոսկեգույն դիմակով, ապա քանի դեռ հրամանատարը խոսում էր, մի ոսկյա խաղալիք սարդ հանեց եւ շրխկացրեց գետնին: Խաղալիք սարդը հնազանդորեն մազլցեց աղջկա ծունկն ի վեր, իսկ նա հանգիստ ու անտարբեր հետեւում էր՝ իր անհույզ դիմակի ձեղքի միջից: Հրամանատարը մեղմորեն ցնցեց նրան եւ համառությամբ շարունակեց իր պատմաթյունը:

- Մենք երկրացիներ ենք,— ասաց նա, — դու հավատո՞ւմ ես:
- Այո,— աղջիկը նայում էր փոշու վրա իր հետքերի թողած նախշերին:
- Ի՞նչ խելոքն ես,— հրամանատարը բարեհոգաբար, բայց մի քիչ չարացած կամքեց նրա ձեռքը, որ ստիպի իրեն նայել:— Մենք տիեզերանավ ենք կառուցել, հավատո՞ւմ ես:

Աղջիկը մատը խոթեց քիթը:

- Ըի՞:
- Դե՛, դե՛, մատդ քթիցդ հանիր... Ես հրամանատար եմ...
- Պատմության մեջ դեռ ոչ ոք այդպիսի հզոր տիեզերանավով տիեզերք դուրս չի եկել,— աչքերը կկոցելով հայտարարեց փոքրիկը:
- Հրաշալի է, ինչպե՞ս կռահեցիր:
- Օ՛, հեռազգացություն է,— նա անփութորեն մատը քսեց ծնկանը:
- Դե՛, մի՞թե քեզ համար հետաքրքիր չէ,— բացականչեց հրամանատարը,— մի՞թե դու ուրախ չես:
- Դուք ավելի լավ է շուտ գնաք միստր Իիիի մոտ,— աղջնակը խաղալիքը վայր զցեց,— նա հաճույքով կխոսի ձեզ հետ:

Եվ նա վագեց: Նրան կրնկակոյն հետեւում էր խաղալիք սարդը: Հրամանատարը պպզած՝ ծեռքը պարզել էր աղջկա կողմը եւ նայում էր նրա ետեւից: Նա զգաց ինչպես են արցունքները լճանում աչքերում, նայեց դատարկ ձեռքերին ու անօգնական բացեց բերանը: Ընկերները կանգնել էին կողքին ու հայացքները հառել սեփական ստվերներին: Նրանք թքեցին փողոցի սալահատակին...

Միստր Իիին անձամբ բացեց դուռը: Նա շտապում էր դասանխոսության, կարող էր նրանց մի բոպե միայն նվիրել, եթե արագ ներս մտնեին եւ ասեին, թե ինչ է իրենց հարկավոր:

— Փոքրինչ ուշադրություն,— հոգնատանց ասաց հրամանատարը՝ թարթելով կարմրած աչքերը,— մենք Երկրից ենք, եկել ենք տիեզերանավով, չորս հոգի ենք՝ երեք տիեզերագնաց եւ հրամանատարը: Մենք հալից ընկել ենք, ուտել ենք ուզում, Մեզ զիշերելու տեղ է հարկավոր: Թող մեկը քաղաքի բանալին մեզ հանձնի կամ այդ կարգի ինչոր բան, թող սեղմեն մեր ձեռքերը, «ուռա» գոչեն, շնորհավորեն: Այսքանը:

Միստր Իիին բարձրահասակ, Նիհար, մելամադոտ անձնավորություն էր, նրա դեղնավուն աչքերը թաքնվել էին ակնոցի հաստ կապույտ ոսպնյակների ետեւում: Գրասեղանին հակված՝ նա մտածուտ ինչոր թղթեր էր թերթում եւ ժամանակ առ ժամանակ իր թափանցող հայացքը հյուրերին ուղղում:

— Վախենամ թե բլանկ չունենամ:

Նա քրքրեց սեղանի դարակները:

— Ո՞ւր եմ խցկել,— նա խոժոռվեց,— այստեղ պետք է լինեին: Ահա, խնդրեմ,— նա հրամանատարին մեկնեց թղթերը,— պետք է ստորագրեք:

— Այս ամբողջ անհեթեթությունը պետք է կարդա՞մ:

Ակնոցի հարթ ապակիները ուղղված էին հրամանատարին:

— Բայց չէ՞ որ դուք ասացիք՝ Երկրից եք: Ուրեմն ձեզ մնում է միայն ստորագրել:

Հրամանատարը ստորագրեց:

— Անձնակազմը նույնպե՞ս պետք է ստորագրի:

Միստր Իիին նայեց նրան, նայեց մյուս երեքին եւ քրքջաց:

— Նրանք կը ստորագրեն: Հա՛, հա՛, հա՛, հրաշալի է: Նրանք... նրանք,— արցունքները ցած էին սահում այտերով: Նա ափով զարկեց ծնկանը, կոացավ, ծիծաղից խեղդվելով կառչեց սեղանից,— նրանք ստորագրեն...

Տիեզերագնացները մոայլվեցին:

— Այստեղ ի՞նչ կա ծիծաղելու:

— Նրանք՝ եւ ստորագրել, — ծիծաղից շնչասպան ասաց միստր Իիին, — դրանից զվարձալի ի՞նչ կա: Ես անպայման կպատմեմ միստր Ըըլին, — շարունակելով ծիծաղել՝ նայեց ստորագրված բլանկներին, — կարծես թե ամեն ինչ կարգին է: Նույնիսկ եվթանազիայի ենթարկելու համաձայնությունը կա, եթե ի վերջո դրա կարիքն զգացվի: — Նա քրքօց:

— Ինչի՞ համաձայնությունը:

— Դե լավ, բավական է, ես ձեզ համար որոշ բան կանեմ, ահա ձեզ բանալին:

Հրամանատարը ոգեւորվեց.

— Օ՛, սա մեծ պատիվ է:

— Սա քաղաքի բանալին չէ, հիմար, — ընդհատեց միստր Իիին: Սա տան բանալին է: Գնացեք միջանցքով, բացեք մեծ դռւոր, ներս մտեք եւ շրիկացրեք ձեր ետեւից: Կարող եք զիշերել այնտեղ: Միստր Ըըլին առավոտյան ձեզ մոտ կուղարկեմ:

Հրամանատարը տատանվելով՝ վերցրեց բանալին: Նա զլիահակ կանգնել էր, ընկերները նույնպես տեղներից չեին շարժվում: Թվում էր՝ կյանքը սառել է նրանց երակներում, քամել հանել են տիեզերական ճամփորդության ողջ կիրքը, նրանք սպառվել եին:

— Դե, ի՞նչ պատահեց, — հարցրեց միստր Իիին, — ինչի՞ եք սպասում, ել ի՞նչ եք ուզում: — Նա կիպ մոտեցավ հրամանատարին եւ գլուխը խոնարհելով՝ ուշադիր զննեց նրա դեմքը, — ասացեք:

— Վախենում եմ դուք նույնիսկ ի վիճակի չլինեք..., — սկսեց հրամանատարը, — այսինքն ուզում եմ ասել, այդ մասին մտածել կամ փորձ անել..., — Նա վարանեց, — մենք շատ ենք տքնել, այդպիսի երկար ճանապարհ ենք անցել, գուցե արժեք սեղմել մեր ձեռքը եւ թեկուզ ասել. «Կեցցեք»:

Նա լրեց:

Միստր Իիին անփութորեն մեկնեց ձեռքը:

— Շնորհավորում եմ, — նրա շուրջերին սառած ժպիտ կար, — շնորհավորում եմ, — նա շրջվեց, — իսկ հիմա իմ գնալու ժամանակն է: Բանալին չմոռանաք:

Այլեւս ուշադրության շարժանացնելով նրանց, կարծես նրանք անէացել եին, միստր Իիին ետ ու առաջ էր քայլում սենյակում՝ պայուսակը ինչոր թղթեր լցնելով: Դա տեւեց մոտ հինգ րոպե, եւ այդ ընթացքում նա ոչ մի անգամ չնայեց չորս խոժոռադեմ,

հոգնածությունից հազիվ ոտքի վրա կանգնող, գլուխները կախ, խամրած աչքերով մարդկանց: Դուրս գալիս միստր Իիին կենտրոնացած զնում էր իր եղունգները:

Երեկոյանում էր, նրանք քայլեցին կիսախավար միջանցրով, հայտնվեցին մեծ, փայլուն, արծաթագույն դրան առաջ եւ բացեցին նույնպես արծաթագույն բանալիով: Ներս մտան, դուռը շրիկացրին ու նայեցին իրենց շուրջը:

Սենյակը ընդարձակ էր, լուսավոր: Տղամարդկանց ու կանանց մի մասը նստոտած էր սեղանների մոտ, ոմանք էլ խումբխումք կանգնած անկյուններում զրուցում էին: Դռան շրիկոցը նրանց ստիպեց շրջվել, բոլորը նայեցին համազգեստով մարդկանց: Մի մարսեցի մոտեցավ եւ խոնարհվեց:

— Ես միստր Ուտուուն եմ:

— Իսկ ես նավապետ Զոնաթան Ուիլյամսը, Երկրից, Նյու Յորքից,— պատասխանեց հրամանատարը առանց մեծ ոգեւորության:

Դահլիճը կարծես փուլ եկավ աղաղակներից եւ բացականշություններից: Մարսեցիները ձեռքները թափահարելով, հիացած գոռումքոշում էին, շուր տալիս սեղանները, նետվում դեպի երկրացիները, գրկում նրանց, հետո բոլորին էլ ձեռքների վրա բարձրացնելով, վեց անգամ պտտեցին դահլիճում, վեց անգամ վագելով պատվո շրջան կատարեցին՝ ցատկուելով, պարելով ու երգելով:

Երկրացիները այնպես էին կարկամել, որ մոտ մի բոպե լուր նստած էին նրանց ուսերին, հետո սկսեցին ծիծաղել ու բղավել միմյանց վրա:

— Այ սա ուրիշ բան է:

— Հրաշալի է, սկզբից էր հարկավոր այսպես: Էհե՛յ, տես է՛, էհեյ:

Նրանք հաղթանակած աչքով էին անում միմյանց, տարածում էին ձեռքները, ծափ էին զարկում:

— Էհե՛յ;

Մարսեցիները նրանց կանգնեցրին սեղանին; Աղմուկը լոեց:

— Ուոա՛, գոռաց ամբոխը:

Հրամանատարը քիչ էր մնում հեծկլտար:

— Շնորհակալ եմ, շատ շնորհակալ եմ: Հիանալի է:

— Զեր մասին պատմեք, առաջարկեց միստր Ուուուն:

Հրամանատարը հազար:

Լսողները հիացած հառաջում ու թառանջում էին: Հրամանատարը ներկայացրեց իր ընկերներին, յուրաքանչյուրը կարձ խոսք արտասանեց, շփոթվելով բուռն ծավողովովներից:

Միստր Ուուուն թփթփացրեց հրամանատարի ուսը.

— Հաճելի է այստեղ հայրենակցի տեսնելը, ախր, ես կ Երկրից եմ:

— Ինչպե՞ս թե:

— Հապա, այստեղ շատերն են Երկրից:

— Դուք... Երկրի՝ գ.— հրամանատարի աչքերը չովեցին,— չի կարող պատահել: Դուք է՞լ եք տիեզերանավով եկել: Այդ դեպքում ե՞ք է սկսվել տիեզերքի նվաճումը:— Նրա ձայնում հուսախարություն կար:— Դուք որտեղի՝ ց եք, ո՞ր երկրից:

— Թուիերեն: Ես այստեղ եմ եկել ոգեղեն ուժով, շատ տարիներ առաջ:

— Թուիերեն՝ ...,— ծոր տվեց հրամանատարը,— այդպիսի երկրի մասին չեմ լսել: Եվ այդ ի՞նչ ոգեղեն ուժ է... .

— Այ, միսս Ռոռն էլ Երկրից է, ճիշտ չէ՝, միսս Ռոռ:

Միսս Ռոռն գլխով արեց եւ տարօրինակ ծիծաղեց:

— Միստր Յոյն, միստր Քքքն, միստր Վվվն՝ նույնպես:

— Իսկ ես Յուպիտերից եմ,— լուրջ տեսք ընդունելով, ներկայացավ մի տղամարդ:

— Ես Սատուռնից եմ,— խորամանկորեն աչքերը փայլեցնելով, ասաց մի ուրիշը:

— Յուպիտեր, Սատուռն... , մրմնջաց հրամանատարը, աչքերը ձպճպացնելով:

Լուլթյուն տիրեց: Մարսեցիները հավաքվել էին տիեզերագնացների շուրջը, նստուել էին սեղանների մոտ, բայց սեղանները դատարկ էին, խրախιճանքի մասին խսկի խոսք չկար: Նրանց դեղին աչքերը փայլում էին, աչքերի տակ մութ ստվերներ էին գոյացել: Նոր միայն հրամանատարը նկատեց, որ դահլիճը պատուհան չունի:

Լուսը կարծես թափանցում էր պատերի միջով: Միայն մի դուռ կար: Հրամանատարը ցնցվեց.

— Ի՞նչ տարօրինակ է, որտե՞ղ է այդ Թուիերեռը, հեռո՞ւ է Ամերիկայից:

— Ամերիկան ի՞նչ բան է:

— Դուք Ամերիկայի մասին չե՞ք լսել: Երկրից եք եկել եւ չգիտե՞ք:

Միստր Ուուուն զայրացած թափահարեց գլուխը:

— Երկիրը ծովերից է բաղկացած, միայն ծովերից, ուրիշ ոչինչ չկա, ցամաք չկա: Ես այնտեղից եմ, ես հո գիտեմ:

— Սպասեք,— հրամանատարը ընկրկեց,— դուք ամենախսկական մարսեցի եք, դեռին աչքերով, թուխ մաշկով...

Երկիրը ամբողջովին ջունգլիներով է ծածկված,— հպարտ հայտարարեց միստրուն,— ես Օրիից եմ, արծաթյա մշակույթի երկրից:

Հրամանատարը հայացքը մի դեմքից մյուսին էր դարձնում, միստր Ուուուից միստր Յյին, միստր Յյից՝ միստր Քքքին, միստր Քքքից՝ միստր Ննին, հետո՝ միստր Հհիին, միստր Բբբին: Նա տեսնում էր ինչպես են լայնանում ու նեղանում նրանց դեղին աչքերի բիբերը, ինչպես են նրանց հայացքները մեկ կենտրոնանում, մեկ՝ մշուշվում: Նա սարսոաց. վերջապես, շրջվելով իր ենթականների կողմը, մոայլ ասաց.

— Հասկացա՞ք, թե սա ինչ է:

— Ի՞նչը, հրամանատար:

— Սա ո՛չ հանդիսավոր դիմավորում է,— հոգնած ասաց նա, — ո՛չ հանպատրաստից ընդունելություն, ոչ՝ բանկետ: Ոչ էլ մենք պատվավոր իյուր ենք: Սրանք էլ մարսյան իշխանության ներկայացուցիչները չեն: Նայեք նրանց աչքերին, լսեք նրանց խոսակցությանը:

Տիեզերագնացները շունչները պահեցին: Նրանք ուշադիր աչքի անցկացրին տարօրինակ, փակ դահլիճը:

— Հիմա ես հասկանում եմ,— հրամանատարի ձայնը կարծես խոր փոսից էր հնչում,— հասկանում եմ, թե մեզ ինչու էին անընդհատ նորանոր հասցեներ տալիս եւ սրանք մոտ ուղարկում, մինչեւ հանդիպեցինք միստր Իիիին, իսկ նա տվեց ճիշտ հասցեն եւ նույնիսկ բանալին, որպեսզի մենք բացենք դուռը եւ փակենք մեր ետեւից: Ահա մենք էլ ընկանք...

— Ո՞ւր:

Հրամանատարի ուսերը կախ ընկան:

— Հոգեբուժարան:

Գիշեր իջավ: Թափանցիկ պատերի մեջ թաքնված լույսերը մեղմ լուսավորում էին լուս ընդարձակ դահլիճը: Չորս երկրացիները նստել էին փայտե սեղանի մոտ եւ զլուխները կախ քչփում էին: Հատակին խառնիխուռն քնած էին կանայք ու տղամարդիկ: Մութ անկյուններում ինչոր բան էր շարժվում, ոմանք առանձնացած՝ տարօրինակ կերպով թափահարում էին ձեռքերը: Յուրաքանչյուր կես ժամը մեկ տիեզերագնացներից մեկը մոտենում էր արծաթավուն դրանը եւ վերադառնում սեղանի մոտ:

— Անհնար է դուրս պրծնել, հրամանատար: Մենք ամուր ենք փակված:

— Մեզ մի՞ թե զժի տեղ են դրել:

— Իհարկե: Ահա թե ինչու մեր երեւալը հիացմունք չառաջացրեց: Նրանց համար մենք պարզապես հոգեկան հիվանդներ ենք, ինչպիսիք այստեղ շատ են: Սրանք բոլորն ել խախտված են,— նա ձեռքով ցույց տվեց քնածներին,— բայց ինչպե՞ս ընդունեցին մեզ: Ինձ մի պահ թվաց, թե հանդիսավոր դիմավորում է,— նրա աշքերը կայծկալուացին եւ անմիջապես ել խամրեցին,— այդ բացականչությունները, երգերը, ճառերը... Լավ էր, չէ ...

— Մեզ ինչքա՞ն ժամանակ կպահեն այստեղ, հրամանատար:

— Մինչեւ ապացուցենք, որ հոգեկան հիվանդ չենք:

— Դա հեշտ է:

— Ես ել հույս ունեմ:

— Կարծես թե այնքան ել համոզված չեք, հրամանատար:

— Հըմ, այո... հապա այն կողմ նայեք:

Մթության մեջ, ծնկները ծալած, մեկուսի նստել էր մի տղամարդ, նրա բերանից կապույտ բոց էր դուրս գալիս, որը փոքրամարմին, մերկ կնոջ ձեւ էր ընդունում: Ինչոր բաներ շշնչալով ու հառաչելով, նա հեզանազ ճախրում էր օդում, կապույտ լույսի ալիքներում:

Հրամանատարը զլխով մյուս կողմը ցույց տվեց: Այնտեղ մի կին էր կանգնած, որը տարօրինակ կերպարանափոխության էր ենթարկվում: Ակզրում նա

բյուրեղապակյա սյան մեջ էր, հետո ոսկյա արձանիկ դարձավ, ապա մայրու ողորկ ճյուղ եւ ի վերջո, ընդունեց սկզբնական կերպարանքը:

Դահլիճում, կեսգիշերային մթության մեջ, տղամարդիկ ու կանայք ձեռնածություն էին կատարում մանուշակագույն բոցերի հետ, անընդհատ փոփոխվելով, տարբեր կերպարանքներ ընդունելով, քանի որ գիշերը տրտմության ու կերպարանափոխության ժամանակն է:

— Կախարդանք, մոզություն,— շնչաց երկրացիներից մեկը:

— Ոչ, տեսապատրանքներ: Նրանք մեզ են հաղորդում իրենց զառանցանքը, այնպէս որ մենք տեսնում ենք, թե նրանք ինչ տեսողական պատրանքներ են ունենում: Հեռազգացություն է, ինքնաներշնչում եւ հեռազգացություն:

— Չեզ դա⁹ է մտահոգում, հրամանատար:

— Այո, եթե տեսապատրանքները մեզ եւ, ոչ միայն մեզ, այդքան բնական են թվում, այդքան համոզիչ ու ճշմարտանման, զարմանալի չեն, որ մեզ թյուրիմացաբար հոգեկան հիվանդ համարեցին: Այդ տղամարդը կարողանում է կապույտ կրակից փոքրիկ կանայք ստեղծել, իսկ այ, այն կինը ի վիճակի է այուն կամ արձան դառնալ: Շատ բնական է, եթե նորմալ մարսեցին մտածի, որ տիեզերանավը մեր հիվանդ երեւակայության արդյունքն է:

Մթության մեջ տիեզերագնացները խուլ հառաչեցին:

Մերթ բոնկվելով, մերթ անհետանալով, շուրջը պարում էին կապույտ կրակները: Քնած տղամարդկանց բերաններից կարմիր ավագից օձեր էին դրւս լողում: Կանայք փոխակերպվում էին փայլուն օձերի: Գազանների ու սողունների հոտ էր գալիս:

Առավոտյան բոլորը թվում էին ուրախ, առողջ եւ նորմալ: Ոչ մի սատանա, ոչ մի բոց: Հրամանատարը իր անձնակազմի հետ կանգնել էր արծաթագույն դռան մոտ, հուսալով, որ կբացվի:

Միստր Ըլլըն երեւաց չորս ժամ անց: Նրանք կասկածում էին, որ նա երեք ժամից ոչ պակաս կանգնել է դռան ետեւում, հետեւել, որպեսզի հետո ներս մտնի ու կանչի իր փոքրիկ աշխատասենյակը:

Դա մի բարեհոգի, ժպտադեմ տղամարդ էր, եթե հավատ ընծայվեր նրա ոչ թե մեկ, այլ երեք տարբեր ժպիտներ պատկերող դիմակին, ի դեպ, դիմակի տակից հնչող ձայնը պատկանում էր ոչ այդքան ժպտադեմ հոգեբույժի:

— Ի՞նչն է ձեզ անհանգստացնում:

— Դուք մեզ խելագար եք համարում, բայց այդպէս չէ,— ասաց հրամանատարը:

— Ընդհակառակը, ես բոլորիդ խելագար չեմ համարում,— հոգեբույժը հրամանատարին ուղղեց փոքրիկ ցուցափայտը,— միայն ձեզ, հարգելիս: Մյուս բոլորը երկրորդական տեսապատրանք են:

Հրամանատարը ծնկին հարվածեց:

— Ահա թե ի՞նչ: Ահա թե ինչու միստր Իիին քրօջաց, երբ ես առաջարկեցի, որ նրանք էլ ստորագրեն բլանկները:

— Այո, նա ինձ պատմել է այդ մասին,— հոգեբույժը հոհոաց դիմակի ալիքաձեւ կտրվածքի միջով:— Հիանալի կատակ: Ի՞նչ էի ասում: Այո՛, երկրորդական տեսապատրանքներ: Ինձ այցելում են կանայք, որոնց ականջներից օձեր են դուրս գալիս: Ես բուժում եմ, եւ օձերն անհետանում են:

— Մենք ուրախությամբ բուժում կը նդունենք, սկսեք:

Միստր Ըլլն խորասուզվեց մտքերի մեջ:

— Զարմանալի է: Քչերն են համաձայնում բուժվել: Բանն այն է, որ բուժումը խիստ արմատական բնույթի է:

— Ոչինչ, գործի անցեք, բուժեք, ինքներդ կհամոզվեք, որ բոլորս առողջ ենք:

— Թույլ տվեք նորից նայել ձեր փաստաթղթերը, ամե՞ն ինչ է ձեւակերպված բուժման համար:— Նա թերթեց թղթապանակը,— այսպէս... Գիտե՞ք, այսպիսի դեպքերը հատուկ մեթոդներ են պահանջում: Նրանք, ում տեսել եք Տանը, ավելի թեթև հիվանդներ են: Բայց երբ հոգեկան շեղումը շատ է խորանում, ինչպէս ձեր պարագայում, ուղեկցվում է առաջնային, երկրորդային, լսողական, հոտառական եւ համային պատրանքներով, ուրեմն գործերը վատ են: Ստիպված ենք էվթանագիայի ենթարկել:

Հրամանատարը գոռոցով վեր թռավ:

— Դե, բավական է զլուխ տանեք, սկսեք, քննեք մեզ, մուրճով հարվածեք ծնկին, լսեք սիրտը, ստիպեք պազել ու վեր կենալ, հարցեր տվեք:

— Խոսեք ինչքան կամենում եք:

Հրամանատարը տաքացած խոսում էր մի ամբողջ ժամ: Հոգեբույժը լսում էր:

— Անհավանական է, — մտածկու շշնջաց նա, — կյանքումս այսպիսի ֆանտաստիկ զառանցանք չեմ լսել:

— Գրողը տանի, մենք ձեզ ցույց կտանք մեր տիեզերանավը, — որոտաց հրամանատարը:

— Հաճույքով կնայեմ: Կարո՞ղ եք այս սենյակում ցույց տալ:

— Իհարկե, ձեր քարտարանում է, «Տ» տառի տակ:

Միստր Ըլըն ուշադիր նայեց քարտարանը եւ հիսաթափված փակեց արկղը:

— Ինչո՞ւ խաբեցիք, այդտեղ ոչ մի տիեզերանավ չկա:

— Իհարկե, չկա, ապուշ, ես կատակեցի: Իսկ հիմա ասեք՝ խելազարները կատակո՞ւմ են:

— Երբեմն հումորի բավական անսովոր դրսեւորումներ են պատահում: Լավ, տարեք ինձ ձեր տիեզերանավի մոտ: Ուզում եմ տեսնել:

Շոգ կեսօր էր, երբ նրանք մոտեցան տիեզերանավին:

— Այսպես, — հոգեբույժը մոտեցավ նավին եւ թխկթխկացրեց: Չայնը փափուկ էր, լիքը, — կարելի՞ է ներս մտնել, — հարցրեց նա խորամանկորեն:

— Ներս անցեք:

Միստր Ըլըն մտավ տիեզերանավ եւ սառեց.

— Իմ մեղավոր կյանքում ինչ ասես չեմ տեսել, բայց այսպիսի բան...

Հրամանատարը սպասում էր, ծամելով գլանակի ծայրը:

— Ամենից ավելի ուզում եմ թոշել տուն եւ ասել մարդկանց, որ այլեւս կապ չփնտրեն այս Մարսի հետ: Ավելի բթամիտ դանդալոշներ տեսած չկամ...

— Ինձ թվում է, հրամանատար, այստեղ երկուսից մեկը աննորմալ է, դրա համար էլ այդքան կասկածամիտ են:

— Միեւնույն է, այս անիծյալները չափն անցան:

Կես ժամ հոգեբույժը քշփորում էր, տնտղում, թխկթխկացնում, լսում, հոտոտում, լեզվով համը փորձում: Վերջապես նավից դուրս եկավ:

— Դե, համոզվեցի՞ք, — այնպէս գոռաց հրամանատարը, ասէս դիմացինը խուլ էր:

Հոգեբուժը աչքերը փակեց ու քիթը քորեց:

— Սա ինձ հանդիպած զգայական ընկալման եւ հիպնոսային ներշնչման ամենազարմանալի օրինակն է: Ես Նայեցի ձեր այսպէս կոչված «տիեզերանավը»:— Նա թիվյալացրեց նավի իրանը, — ես լսում եմ՝ լսողական պատրանք է, — հոտոտեց, — հոտառական պատրանք, հեռազգացությամբ հաղորդվում են զգացմունքները:— Նա համբուրեց տիեզերանավի մետաղը, — ես համն եմ զգում՝ համի պատրանք:

Նա սեղմեց հրամանատարի ձեռքը:

Թույլ տվեք շնորհավորել: Հոգեկան հիվանդության հանձար եք: Սա կատարելություն է: Ձեր խանգարված երեւակայությունը ողջ սրությամբ ուրիշների գիտակցությանը հասցնելու կարողությունը անհավանական է: Մեր մյուս հիվանդները հիմնականում տեսողական պատրանքներով են տառապում, երբեմն նաև լսողական, դուք կարողանում եք ամբողջությունից գլուխ հանել: Ձեր խելազարությունը ապշեցուցիչ է:

— Իմ խելազարությո՞ւնը..., — հրամանատարը գունատվեց:

— Այո, այո, սքանչելի խելազարություն է: Մետաղ, ռետին, ձգողության սարքեր, սնունդ, հազուստ, վառելիք, զենք, շարժասանդուղք, հեղույսներ, պնդողակներ, գդալներ, ես շատ առարկաներ ստուգեցի ձեր նավում: Կյանքումս այսպիսի բարդ պատկեր չեմ տեսել: Նույնիսկ բոլոր առարկաների ստվերները: Կամքի ինչպիսի լարում: Եվ ամենը կարելի է շոշափել, հոտոտել, լսել, համտեսել: Թույլ տվեք գրկեմ ձեզ:

Վերջապէս նա հրամանատարին բաց թողեց:

— Ես մենագրություն կգրեմ: Դա կլինի իմ լավագույն աշխատությունը: Հաջորդ ամիս դասախոսություն կկարդամ Մարսյան գիտությունների ակադեմիայում: Հենց միայն ձեր արտաքինը ինչ ասես արժե: Դուք կարողացել եք նույնիսկ ձեր տեսքը փոխել՝ դեղինի փոխարեն երկնագույն աչքեր, եւ մաշկն էլ ոչ թե թուխ է, այլ վարդագույն: Հապա այս համազգեստը, եւ հինգ մատը՝ վեցի փոխարեն: Ապշեցուցիչ է, հոգեկան շեղման հետեւանքով տեղի է ունեցել կենսաբանական փոփոխություն: Եվ դեռ ձեր երեք ընկերները...

Նա հանեց փոքրիկ ատրճանակը:

— Դուք, իհարկե, անբուժելի եք: Դուք զարմանալի դժբախտ մարդ եք, միայն մահը կփրկի ձեզ: Ուզո՞ւմ եք մի վերջին խոսք ասել:

— Սպասեիք, ի սեր աստծո, մի՛ կրակեք:

— Դժբախտ արարած: Ես ձեզ կազատեմ այս տիեզերանավը եւ այս երեք մարդուն պատկերացնելու տանջանքից: Գրավիչ տեսարան կլինի՝ ձեզ սպանում եմ, եւ իսկույն անհետանում են եւ՝ ձեր բարեկամները, եւ՝ ձեր տիեզերանավը: Այ թե հողված կզրեմ իմ այսօրվա դիտարկումների մասին՝ «Ախտածին պատրանքների քայլայումը»:

— Ես Երկրից եմ, իմ անունը Զռնաթան Ուիլյամս է, իսկ սրանք...

— Գիտեմ, գիտեմ,— բարեհամբույր նկատեց միստր Ըլըն եւ կրակեց: Հրամանատարն ընկավ, գնդակը սրտին էր դիպել: Նրա ընկերները գոռացին: Միստր Ըլըն աշքերը չոեց:

— Դուք դեռ գոյությո՞ւն ունեք: Հոյակա՞պ է: Ժամանակի եւ տարածության մեջ տեսական տեսապատրանքներ:— Նա ատրճանակն ուղղեց նրանց վրա,— ոչինչ, ես ձեզ կստիպեմ, որ անհետանաք:

— Ո՛չ,— գոռացին տիեզերագնացները:

— Լսողական պատրանք նույնիսկ հիվանդի մահից հետո,— գործնական տոնով ասաց միստր Ըլըն եւ մեկը մյուսի ետեւից սպանեց նրանց:

Նա ոտքով հրեց նրանց, հետո թիսկացրեց տիեզերանավին:

Առանց որեւէ փոփոխություն կրելու նրանք անշարժ պառկած էին ավագի վրա:

— Չի անհետացել, նրանք կ չեն անհետացել:

Նա նորից ու նորից կրակում էր անկենդան մարմիններին, հետո ընկրկեց: Սառած ժպիտով դիմակը ընկավ ոտքերի առաջ:

Հոգեբույժի դեմքի արտահայտությունը հետզհետեւ փոխվում էր: Նրա ծնոտը կախվում էր: Ատրճանակն ընկավ թուլացած ձեռքից: Նրա հայացքը դարձավ դատարկ ու բացակայող: Նա ձեռքերը տարածեց եւ կույրի պես խարիսխելով շրջվեց: Նա տնտղում էր մեռած մարմինները, անընդհատ թուքը կուլ էր տալիս:

— Տեսապատրանքներ,— տենդագին քրթմնջում էր նա,— համ, տեսանելիք, հոտ, ձայներ, շոշափելիք:

Նա թափահարում էր ձեռքերը, չոել էր աչքերը: Շուրջերին փրփուր էր հայտնվել:

— Չքվե՞ք,— գոռաց միստր Ըլըն, դառնալով մեռածների կողմը:— Չքվի՞ք,— գոռաց տիեզերանավի վրա:

Նա նայեց իր դողացող ձեռքերին.

— Վարակվեցի, հուսահատ շշնջաց նա,— անցավ ինձ: Հեռազգացություն, հիպնոս: Հիմա ես ել խելազար եմ: Վարակված եմ: Ամեն կարգի զգայական ընկալումներ,— մի պահ անշարժացավ, հետո սկսեց չենթարկվող մատներով փնտրել ատրճանակը:— Միայն մի միջոց կա: Միակ եղանակը ստիպելու, որ անհետանան, կորչեն:

Կրակոց լսվեց: Միստր Ըլըն ընկավ:

Արեւի շողերի տակ պառկած էին չորս մարմին: Միստր Ըլըն ընկած էր նրանց կողքին:

Տիեզերանավը արեւով ողողված բլրի լանջին էր, չեր անհետացել:

Երբ մայրամուտին քաղաքի բնակիչները գտան տիեզերանավը, սկսեցին գլուխ կոտրել, թե դա ինչ է: Ոչ ոք չկոսիեց: Տիեզերանավը վաճառեցին հնոտիք հավաքողին, որը տարավ եւ թափոնատեղիում հանձնելու համար մասերի բաժանեց:

Ամբողջ զիշեր անձրեւում էր: Հաջորդ օրը պարզ էր ու տաք: